

ÇİN'İN TEHDİT ALGISI, GÜVENLİK STRATEJİSİ VE AVRASYA

Bugün artık devlet dışı aktörler de güvenlik endişesi yaratabiliyorlar. Bilgi çağı, ulaştırma teknolojisinde yaşanan gelişmeler ve küreselleşme gibi hususlar devlet dışı aktörlere (mesela terör örgütleri, çıkar grupları, organize suç örgütleri ve cemaat yapılanmaları gibi) bu fırsatı sunuyor.

Ali Erdinç

E. Tümgeneral

Bu konu çok kapsamlı ve oldukça detaylıdır. Bana tahsis edilen süre içerisinde sadece önemli olduğunu değerlendirdiğim hususlara ana başlıkları ile değinmeye çalışacağım. Kadim Savaş sanatları eğitimi almak için gittiğim Çin'de 2013 ve 2016 yıllarında iki kez bulundum. Bu zaman zarfında bu ülkede ve halkın arasında adeta bir Çinli gibi yaşadım. Yerel okullarda Çin insanının ruh halini ve mentalitesini anlamaya çalıştım. Özellikle Batı'ya veya beyaz adama karşı hislerini ve duygularını algılamaya gayret ettim. Zira bu konu çok önemliydi. Eski bir asker olarak diyebilirim ki halkın güvenlik kültürü, anlayışı ve algısı bir ülkenin güvenlik ve tehdit algısının oluşturulmasında en önemli parametrelerden birisini teşkil ediyor. Bu takdimimde tarihsel süreci de dikkate alarak öncelikle Çin halkının güvenlik konusundaki genel algısını ve daha sonra da mevcut yönetimin bu konudaki kurumsal anlayış ve yaklaşımlarına değinmek istiyorum.

Ancak Çin'e geçmeden önce, konumuz olan güvenlikle ilgili olarak uluslararası alanda yaşanan değişim ve gelişmelere bağlı olarak yeniden şekillenen güvenlik anlayışı ve güvenlik paradigmaları hakkında özet bilgi vermek istiyorum. Güvenlik bilindiği üzere yaşamın vazgeçilmez bir olgusu. Maslow'un ihtiyaçlar teorisinde¹ de belirtildiği gibi yaşamın en temel ihtiyaçlarından bir

tanesi. Amacı bir insan, grup veya topluma yönelik her türlü tehlike, tehdit veya riski caydırmak, durdurmak veya yok etmek olan bir uygulama. Güvenliği ve derecesini en fazla etkileyen faktörler ise tehlike, tehdit ve risk algısı ile bunlara karşı kullanılacak güç ve gücün kaynağı. Bilindiği üzere soğuk savaş döneminde güvenlik algısı daha ziyade tehdit tabanlıydı. Yani somut ve şekillenmiş tehlikelere karşı koymak öncelikliydi. Biz buna 'sert veya savunma endekli güvenlik' diyorduk. Bugün ise güvenlik endişeleri çok yönlü, çok uluslu ve sınır aşan nitelikli ayrıca da değişken. Hatta belirsizlikler bile ani bir değişim ile güvenlik sorunları yaratabiliyor. Bugün artık devlet dışı aktörler de güvenlik endişesi yaratabiliyorlar. Bilgi çağı, ulaştırma teknolojisinde yaşanan gelişmeler ve küreselleşme gibi hususlar devlet dışı aktörlere (mesela terör örgütleri, çıkar grupları, organize suç örgütleri ve cemaat yapılanmaları gibi) bu fırsatı sunuyor.² Soğuk savaş döneminde merkezi güvenlik kontrolünü elinde bulunduran Ulus Devletler bugün bu kontrolü yeterli şekilde yapamıyor. Ulus Devletler, güvenlik açısından sıkıntı yaşıyor. Bugün her ülkenin amacı, bu devlet dışı aktörlerin kontrolünü sağlayıp onları kendi ideallerine tabi tutmaktır. Bu konu bugün temel bir güvenlik meselesidir. Belirtilen gelişmelere bağlı olarak günümüzdeki güvenlik anlayışı önceden planlamayı, tehlikeleri tehdit haline gelip somutlaşmadan ve daha risk

halinde iken yok etmeyi öngören 'Ön alıcı güvenlik veya inisiyatifli güvenlik' yaklaşımı içerisinde karşılamayı gerektiriyor. Buna göre muhtemel tehlikeleri önlemek için 'Risk Yönetimi' ile muhtemel güvenlik sorunlarını simüle etmek üzere 'Senaryo Bazlı Planlama' öne çıkıyor. Bu gelişmeler kaçınılmaz olarak bugün bütün ülkelerin güvenlik teşkilatlarının yapılandırılmasında ve güvenlik paradigmalarında değişime neden oluyor.

Şimdi bu bağlamda Çin'e dönersek, Çin'in bugünkü çağdaş güvenlik algısının oluşumunu sağlayan ilk parametre tarihsel birikim ve sosyokültürel yapıdır. Çin güvenlik tarihinin kuşkusuz en önemli temel şahsiyeti tanınmış 'Savaş sanatı' kitabının yazarı olan General Sun Tzu'dur. Bu şahsın güvenlik ve savaş kavramına bakış açısı bugünkü güvenlik paradigması ile büyük bir benzerlik ve paralellik arz eder. General Sun Tzu'ya göre önleyici istihbarat, senaryo bazlı planlama ve tehlikelere karşı önceden hazırlık esastır. Hedef veya amaç savaşı savaştan kazanmak ve tehlikeleri ise olgunlaşmadan önlemektir.³ Yine çağdaş Çin güvenlik kültürünün olgunlaşmasında Sun Tzu'dan sonraki önemli olgu ise 'Go veya Weiqi' diye bildiğimiz zeka oyunudur. Bu oyun saatlerce sürer, hatta günlerce. 19 grid hattı ve yüz piyonla oynanır. Mao döneminde halkı tembelleğe teşvik ediyor diye yasaklanmıştır. Fakat artık serbesttir. Halk bu oyunu günümüzde saatlerce oynamaktadır. Bu oyun özel bir oyundur. *Stratagema* olarak adlandırılan 36 değişik senaryoya dayanır.⁴ Karsıdaki tehdidi 36 senaryo sistemiyle önlemeniz mümkündür. Benzer Senaryo bazlı ve risk tabanlı bir çalışma bugünkü çağdaş güvenlik anlayışında da gerekmektedir. Belirttiğim anlayış ve kültürel benzerlik ilginçtir ve bu husus bugünkü Çin modern tehdit algısının da temel paradigmasını oluşturur.

Tarihte İlk Çin devleti, Hubei'de 'Wu Dang dağları'

Bölgesinde kurulmuştur. Bir imparatorluklar dönemi yaşanmış ve ardından uzun süren bir iç savaş olmuştur. Milattan önce 6. yüzyılda Çin'de üç büyük dini ve felsefi akım ortaya çıkmıştır: Konfüçyanizm, Taoizm ve Budizm. Şimdi bu akımların özelliklerine sırasıyla bakalım. Zira bu özellikler halen Çin toplumunun güvenlik anlayışını ve kültürel gelişimini etkiliyor.

Konfüçyüs felsefi akımı; kişi ile toplum, toplum ile yöneten ilişkileriyle ilgilenir. Konfüçyüs felsefesi toplumu aile, yöneticiyi baba kabul eder. Yöneticiye itaat esastır. Güvenlik için her tedbiri almak yönetimin ve yöneticinin görevidir. Toplumun işleyişi ve ahlak bu hususların devamlı kontrolüne dayalıdır. Mao bu görüşü takip etmiştir ve Çin'de 'Son Konfüçyüs' olarak anılır. Konfüçyüs felsefesi ve ahlak anlayışı otoriter rejime kapı açmıştır.

Taoizm düşünce sistemi ise daha uyumcu ve özgürlükçüdür. 'Tao' yol demektir. Doğa, insan ve toplum ile uyuma dayanır. Mao döneminde en çok Taoizm yıpratılmıştır. Rahipleri öldürülmüş ve tapınakları yakılmıştır. Bu pasif felsefenin Toplumunu zayıflattığı iddia edilir. Ayrıca Budizm ile Taoizm arasında da çok sayıda benzerlik vardır. Bu felsefi görüşlere ilave olarak Mencius (Meng usta) ve Xunzi (Hun usta) görüşleri de toplumu etkilemiştir. Mencius, Konfüçyüs'un düşüncelerinin inceliklerine yoğunlaşmıştır. Konfüçyüs gibi o da bir yöneticinin erdemli olmasının önemine işaret etmiştir. Bu görüş insanın özde iyi olduğunu esas alır. İnsan iyi olması için iyi şeyler sunmak gerekir ve o zaman sonuç elde edilir. Bu görüş Çin'in siyasetinin arka planıdır. Xunzi görüşü ise Mencius görüşünün tam tersini savunur. Bu anlayışa göre insan özünde bencildir. Toplumda dirlik ve düzen sağlanmaz ise insan her türlü kötülüğü yapar. Bu nedenle kural koymak ve hatta despotizm esastır. Maoculuk buna

General Sun Tzu'ya göre önleyici istihbarat, senaryo bazlı planlama ve tehlikelere karşı önceden hazırlık esastır. Hedef veya amaç savaşı savaşmadan kazanmak ve tehlikeleri ise olgunlaşmadan önlemektir.

dayanır.⁵ Kötülükleri tedbirle ortadan kaldırmak işin esasıdır. Bu felsefeler ve özellikle Konfüçyüs düşünce sistemi komünist bir iktidarın varlığını güçlendirmiştir. Çin'de halktan insanlar ve bürokratlar (mandarinler) ayrışır. Halk, komünizme rağmen mistik olgulara inanır. Halk nezdinde devlet saygı uyandırır, devletten korkulur. Çin insanında utanma ve şüphe en güçlü duygulardır. Çinliler sır saklamayı bir erdem olarak görürler ve özellikle yabancılara karşı gerçek durumlarını hiçbir zaman tam olarak ortaya koymazlar. Gerekteğinde bir yabancı ile sadece % 70 kabiliyet ve gücünü paylaşabilir, gerisi saklı kalır. %100 güç ve yetenek sadece ölümcül bir durumda kullanılır. Bu durum Çin kültüründe ve özellikle savaş sanatlarında bir gerekliliktir. Bu anlayış aynı zamanda Çin insanının güvenlik algısının temelini oluşturur. Ayrıca Kıta Çinlileri ülke dışında yaşayan Çinlileri beyazların etkisindeki Çinli olarak görürler ve onlara Muz Adam derler (Daha açık bir deyimle dış görünüşleri sarı ve Çinli ancak içi veya düşünce yapıları beyaz yani Batılı gibi düşünen).⁶

Çinlilerde kökleşmiş bulunan Batılı yada Beyaz adama güvensizlik algısı geçtiğimiz yüzyılda yaşanan önemli olaylara bakarsak daha iyi anlaşılır. Bu konuda üzerinde en çok durulacak örnek Boxer (Çin savaş sanatı savaşçılarının) ayaklanmasıdır (1899-1900). Bu isyan sırasında sekiz emperyalist Batı ülkesi ittifak halinde Çin'e saldırdı, Çin'in bütün limanlarını abluka ettiler ve halkı birbirine düşürdüler.

Gerçekte bu ayaklanma öncesinde yaşanan Çin-Japon savaşında (1894) Çin Kore'yi kaybetmişti. Ardından Shimonoseki anlaşması ile Çin Japonya'ya tabi hale geldi. Ancak Batılılar bu antlaşmaya karşı çıktılar. Zira Çin'in Japonya kontrolü altına girmesini istemediler ve Japonya'ya verilen ödünleri geri aldılar. Ancak buna karşılık Çin Batılı ülkelere gebe kaldı ve bu ülkelere verdiği imtiyazlar ile adeta sömürge haline geldi. İşte bu noktadan sonra Batıya yöneltilen tepki, Çin'de Boxerlar'ın vasıtası ile bir ayaklanmaya dönüştü. Boxer ayaklanması 1898 ve 1901 arasında oldu. Shantung bölgesinde başlayan bu köylü ayaklanması genel anlamda bir Batı karşıtı ayaklanmadır. O bölgede Batı ülkeleri misyonerlik faaliyetleri yürütüyordu. Ayaklanma Batılı sekiz ülke ittifakı tarafından kanlı bir şekilde bastırıldı. 100 bin üzerinde insan kaybı oldu. Bu isyan sırasında Alman Büyükelçisi linç edildi. Bu arada Alman İmparatoru II. Abdülhamit'e bir mektup yazarak Sincan bölgesindeki Müslümanların

bu isyana dahil olmamalarının sağlanması için yardım talep etti. Abdülhamit bunun üzerine 9 kişilik bir nasihat heyetini Çin'e göndermiştir.⁷ Bu heyette ilginçtir ki Nazım Hikmet'in dedesi ve Bülent Ecevit'in dedesi de vardır.

Boxer ayaklanması bugün Çin'de ulusal bilinç ve buna bağlı olarak ulusal birlik ve güvenlik algısının şekillendirilmesinde çok önemli bir yer tutar. Halen Çin'de mahalli birçok kadim Çin savaş sanatları okullarında bu ayaklanmaya katılan Çin savaşçıları minnet ve şükranla anılmaktadır.

1911'de başlayan Xin Hau Devrimi ve isyanı sonunda, imparatorluk ve Qing (Mançu) hanedanı yıkılır. Sun-Yat Sen 1912'de cumhuriyeti kurar. Dr. Sun Yat-sen, 1911 Cumhuriyet Devrimi'nin önderi ve Çin Milliyetçi Partisi'nin (Guomindang) kurucusudur. Geliştirdiği Üç Halk İlkesi (Milliyetçilik, Demokrasi, Halkın Refahı), Mao Zedong'un da ifade ettiği üzere Japonya'ya Karşı Direniş Savaşı sırasında Çin Komünist Partisi tarafından da asgari program olarak kabul edilmiştir. Dr. Sun Yat Sen bu ilkelere şüphesiz ulusal birlik ve dayanışmayı geliştirmeyi amaçlamıştır. Dr.Sun'un prensiplerinin Atatürk'ün Büyük Nutku ve altı ok ilkeleri ile önemli benzerlikleri vardır. Atatürk gibi, emperyalist güçlere karşı Ulusal bağımsızlık ve Ulusal birliği korumak onun için de temel umde olmuştur. Sun Yat-sen, günümüzde hâlen hem Çin Halk Cumhuriyeti, hem de Tayvan'da ulusal önder olarak anılmaktadır. Sun'un 28 Kasım 1924 tarihinde Japonya Kobe'de ticaret odası ve çeşitli kamu kuruluşları tarafından Vilayet Kız Okulu'nda düzenlenen bir kabul töreninde yaptığı konuşmada Japonya'ya ve Atatürk Türkiye'sine değinerek bu ülkeleri batı ile savaşabilen güçler olarak övdüğü ve Pan-Asyacılığın ezilen Asya ulusları için gelecekteki önemini vurguladığı görülmektedir. Konuşmanın o bölümü aynen şöyledir:

'Japonya Asya'da, Avrupa'nın askeri uygarlığı konusunda bütünüyle uzmanlaşan ilk millettir. Japon ordusu ve donanması, Avrupa yardımı ve danışmanlığı olmadan, bağımsız bir biçimde kurulmuştur. Dolayısıyla Japonya, Doğu Asya'daki tek tam bağımsız ülkedir. Asya'da bir başka ülke daha vardır ki Avrupa Savaşı'na [Birinci Dünya Savaşı] İttifak Devletleri safında katılmış ve nihai yenilginin ardından parçalanmıştır. Ne var ki savaştan sonra topraklarını geri kazanmasını becermiş ve bütün Avrupalıları sınırlarından dışarı sürüp atmıştır. Böylelikle bu ülke de, tam bağımsızlığını kazanmış bulunmaktadır. Söz konusu ülke Türkiye'dir. Günümüzde Asya'nın iki bağımsız ülkesi, Doğu'da Japonya ve Batı'da Türkiye'dir. Bir başka deyişle Japonya ve Türkiye, Asya'nın Doğu'daki ve Batı'daki kaleleridir.'⁸

Sun-Yat Sen'in 1925 yılında ölümünden sonra siyaset sahnesine Mao çıkmaya başlamıştır. Mao orta halli bir çiftçi aile çocuğudur. Gençlik yıllarında Pekin'e gelip kütüphanede memur olmuştur ve komünizmle burada tanışmıştır. O sırada Kuomintang'ın başında Changai-

Shek vardı. Mao bir süre Kuomintang ile birlikte çalışmış, fakat daha sonra Changai-Shek ile işbirliğini bozmuştur (1927). Mao'nun en önemli meziyeti ordu kurmayı ve gerilla savaşı vermeyi başarabilmesidir. Mao Zedung 1934 yılında Jiangci'den 100 bin kişiyle uzun yürüyüşü başlattı. Bu yürüyüş, Çin halkının esaretten kurtuluş savaşıydı. Aslında bu bir tür geri çekilmeydi. Gerilla birlikleri, düşman kuşatmasını yarmak ve çemberden kurtulmak için kendinden daha kalabalık ve daha iyi silahlanmış olan hükümet kuvvetleriyle çarpışa çarpışa kuzeybatıya doğru, zorlu ve dağlık arazide, 370 günde tüm Çin'i batıdan doğuya 12500 km boyunca yürüyerek kat etti. Yürüyüş bittiğinde Kızılordu sadece 10 bin kişi kalmıştı. Çünkü ordu tüm yürüyüş süresince savaşmış ve Çin'de önemli bir hâkimiyet sağlamışlardı. Mao ve Chou En Lai bu efsane yürüyüşün liderleri olarak daha sonra ülkenin de önderleri oldular.

Buraya kadar ortaya koyduğum Çin tarihi ile ilgili olaylar ve kültürel birikim bu halkın ulusal birlik ve dayanışma ile ilgili azim ve kararlılığı ile ulusal direniş bilincinin arka planını ortaya koymaktadır. Çin'de halk direniş bilinci vardır ve bu tarihi bir birikimdir. Dolayısı ile bu bilinç ve özellik o ülkenin tehdit algısı, güvenlik paradigmasının belirlenmesinde önemli bir parametredir.

Kuşkusuz bir ülkenin tehdit algısı ve güvenlik paradigmasının belirlenmesinde çok önemli olan diğer bir parametre ise jeopolitik özellikleridir. Bu bağlamda ülkenin coğrafik özellikleri, demografik ve sosyokültürel

yapısı, ekonomik durumu, gelir dağılımı ve komşularıyla ilişkileri incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılabılır.

Ülke güneybatıdan Himalaya dağları ve güney doğudan sık ormanlık alan ve cangıl araziler ile çevrelenmiştir. Çin'in güney sınırı korunaklıdır ve bu bölgelerden ülkeye yönelik bir istila harekâtı yapılamaz. Ayrıca ülkenin batı sınırının çöller (Taklamakan çölü) ve geniş çaplı askeri harekâta müsait olmayan set karakterli arazi bölgeleri ile çevrili olması ve kuzey sınır bölgesinin de Sibiryaya gibi yaşam koşulları güç olan bir coğrafya ile komşu olması, bu ülkeye sınır ötesi bir istila harekâtının yapılmasına imkân vermez. Ülkenin doğu sınırı ise Pasifik okyanusu ile sınırlıdır. Ancak bu sınır bölgesi Ülkeye yöneltililecek bir deniz ablukası ve ambargoya karşı hassastır. Çin'in toplam ithalat ve ihracatının çok büyük bir bölümünün doğu bölgesindeki limanlar ve deniz yolu üzerinden yapıldığı dikkate alındığında ülkenin doğusunun güvenlik açısından taşıdığı önem açıkça görülür. Ayrıca Çin'in sanayi tesis ve bölgelerinin, ticaret limanlarının, verimli topraklarının, nüfus yoğunluğunun ve ülkenin yetişmiş insan gücünün bu bölgenin sahil şeridi üzerinde konuşlanması da doğu bölgesinin güvenlik yönünden önemini artıran diğer önemli faktörlerdendir. Bu bölgenin ve Pasifik deniz yolunun kapanması, Çin ekonomisine büyük bir darbe vuracağı gibi ülke içinde iç istikrarın bozulmasına ve mevcut rejime karşı muhalif hareketlerin hatta iç isyanların çıkmasına ve böylece Çin'in bitmesine neden olabilir.⁹

Halen Çin'in nükleer füze testleri Uygur özerk bölgesinden ve uzay araştırmaları ise kuzeyde Gobi çölünden yapılmaktadır. Çin için hayati öneme sahip olan bu bölgeleri kaybetme gibi bir olasılık, hiçbir zaman kabul edilemez. Bu nedenlerle bu bölgeler güvenlik açısından birinci derece önceliklidir.

Ülke demografik açıdan incelendiğinde ülkede yaşayan farklı etnik yapıdaki nüfusun kuzey, batı ve güney sınır bölgeleri ile dış kuşakta yoğun olarak yaşadığı görülmektedir. Ülkenin merkez ve doğu bölgesinde ise Han Çinlileri yaşamaktadır. Bu durum bir açıdan merkezdeki Çinli nüfusun çevre kuşak tarafından korunması için uygun bir tampon bölge yaratırken, diğer yönden hudut bölgelerine yakın yaşayan otonom bölgelerdeki bu farklı etnik nüfusu (kuzeybatıda Uygurlar, güneybatıda Tibetliler, kuzeyde Moğollar ve kuzeybatıda Mançuryalılar) ülke dışından yapılabilecek manipülasyonlara ve istisamlara açık hale getirir. Uygur özerk bölgesi ve Tibet ayrılıkçı hareketler yönünden Çin'in en hassas bölgeleridir. Bu bölgeler Çin'in yüzölçümünün ortalama beşte birine ve yeraltı zenginliklerinin ise önemli bir bölümüne sahiptir. Halen Çin'in nükleer füze testleri Uygur özerk bölgesinden ve uzay araştırmaları ise kuzeyde Gobi çölünden yapılmaktadır. Çin için hayati öneme sahip olan bu bölgeleri kaybetme gibi bir olasılık, hiçbir zaman kabul edilemez. Bu nedenlerle bu bölgeler güvenlik açısından birinci derece önceliklidir.¹⁰

Çin'in geçtiğimiz son on yılda ekonomik açıdan elde ettiği başarılar ve olağanüstü büyüme Batıyı ve özellikle ABD'yi oldukça tedirgin etmiştir. ABD son yıllarda bu ülkenin güvenlik hassasiyetlerini de dikkate alarak bu ülkeyi kontrol altında tutmak ve özellikle Pasifik harekât alanında halen var olan durum üstünlüğünü Çin'e kaptırmamak için bir takım yeni girişimler başlatmıştır. Çin ise ABD'nin Pasifikteki bu kısıtlayıcı girişimlerine karşı, hayati önem taşıyan Pasifik suyolunun kontrolünü kaybetmemek ve bu harekât alanındaki durum üstünlüğünü kendi lehinde değiştirmek amacıyla birçok faaliyetler yürütmekte ve tedbirler almaktadır. İki süper güç arasındaki bu nüfus mücadelesi son yıllarda giderek kızışmakta ve adeta bölgedeki güvenliği tehdit etmektedir. Taraf ülkelerdeki birçok siyasetçi, akademisyen ve akliselim sahibi bu olayların barışçı yollardan halli için gayret göstermesine rağmen gelişen bu gerilimin, tarafları yeni bir sıcak çatışma ortamına sürüklenme kaygısı başta bu ülkeler olmak üzere bölge ülkelerinde endişeyi arttırmaktadır. Özellikle 2011 yılından itibaren bu konuda yaşanan olaylar adeta bu tehlikeyi doğrular niteliktedir. Şimdi sırasıyla 2011 yılından itibaren bölgede yaşanan gelişmelere kısaca

bakalım. ABD, Pasifik harekât alanındaki etkinliğini artırmak amacı ile 2011 yılı Kasım ayından itibaren yeni bir stratejiyi yürürlüğe koymuştur.¹¹ "Uzak Kıyı Stratejini Yeniden Dengeleme veya Asya'ya Yönelik Stratejiyi Yeniden Dengeleme Siyaseti" olarak adlandırılan bu inisiyatife göre, ABD 2020 yılına kadar deniz aşırı ülkelerde bulunan kuvvetleri dâhil Deniz ve Hava kuvvetlerinin yaklaşık % 60'ını pasifikte konuşlandıracaktır. Ayrıca aynı planlamaya göre savunma bütçesinde Deniz ve Hava kuvvetlerine öncelik verilecek, ABD Kara kuvvetleri ise yaklaşık 390.000 kişiye kadar azaltılacaktır. Bu düzenlemelere bağlı olarak 2012 yılından itibaren Pentagon'da Deniz-Hava Harekât dairesi ile Takımda Savunma (Arşipelajik Savunma) daireleri kurulmuş ve Filipinler, Malezya, Endonezya ve hatta Vietnam gibi Güney Çin denizine komşu olan ülkelere Çin'e karşı savunma amaçlı askeri teçhizat ve

eğitim yardımı gibi programlar yürürlüğe konulmuştur. Bu gelişmelere paralel olarak Çin 2013 yılının yaz ayları başında yarı resmi bir yayın organı olan WEIWEI PO adlı dergide bir makale yayınlamıştır.¹² ABD'nin bölgedeki faaliyetlerine karşı gözdağı vermeye yönelik ve bir ölçüde kışkırtıcı olan bu makalede ABD emperyalizminin tarihsel amaçları sıralandıktan sonra, Çin'in komşuları ile olan hudut problemlerinin ve toprak iddialarının 2060'a kadar kaçınılmaz bir savaşı gerektireceği açıklanmaktadır. Bu makaleye göre Çin: 2025 yılına kadar Taiwan'ı, 2030 yılına kadar Güney Çin Denizindeki adaları (Spratly ve Paracel), 2040 yılına kadar halen Hindistan'da kalan Güney Tibet'i, 2045 yılına kadar Doğu Çin Denizinde Japonya tarafından işgal edildiğini iddia ettiği Senkaku ve Okinawa adalarını, 2050 yılına kadar Dış Moğolistanı ve 2060 yılına kadar Yirminci Yüzyıl başında Ruslar tarafından

işgal edilen Sibirya bölgesindeki topraklarını geri almayı planlamaktadır.

ABD tarafından Çin'in bu makalesine tepki gecikmemiştir. 2014 Yılıının Şubat ayında ABD Deniz Kuvvetlerinin resmi yayını olan bir dergisinde 'EJDERİ CAYDIRMAK' başlıklı karşı bir makale yayımlanmıştır.¹³ Bu yazıda ABD Deniz Kuvvetleri ile Çin'in Pasifikteki liman ağızlarını ve su yollarını kapatmak üzere bölgede yoğun bir Deniz Harekâtı (özellikle Denizaltı Harekâtı ile Taaruzi Deniz Mayın Harekâtı) icra edilebileceği ve bu şekilde Çin'in deniz ticaretinin ve hayati önemi haiz ikmal yollarının tamamen kesilerek ülkede kaos yaratılabileceği iddia edilmiştir. Ayrıca aynı makalede, bu harekâtle paralel olarak batıda Sincan ve güneybatıda Tibet'te ayrılıkçı hareketlerin dışarıdan desteklenerek ayaklanmalar çıkartılması da planlanmıştır. Bu yazı, Çin hükümetini ve askeri çevreleri ayağa kaldırmıştır. Çin özellikle bu tarihten

sonra Pasifik suyunun emniyetini sağlamak üzere en hassas bölge olan Güney Çin denizindeki Paracel ve Spratly adalar grupları üzerindeki hâkimiyet iddialarının ve söylemlerinin tonunu yükseltmiştir. Bu bölgelerde aidiyeti tartışmalı adacık, resif ve mercan atolleri üzerinde askeri tesis, havaalanı, savunma mevzileri gibi tahkimat inşasına hız vermiştir. Bugün de bu faaliyetleri bölge ülkeleri ve ABD'nin itirazlarına rağmen bütün hızı ile devam etmektedir. Son olarak Filipinler, Çin'i bu konuda Uluslararası Tahkim Mahkemesine dava etmiş ve 2016 yılının Temmuz ayında da bu davayı kazanmıştır. Çin ise bu kararı tanımadığını ilan ederek bölge üzerindeki hak iddialarını ve faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu arada Çin, Pasifik suyunun alternatif arama çalışmalarına da hız vermiştir. Çin'in Tek Yol ve Tek Kuşak (One Belt One Road, OBOR) projesi ve Pakistan'ın Hint Okyanusundaki önemli bir limanı olan Gwadar'ı karayolu ile Sincan Bölgesine bağlayacak olan yol, özellikle Avrupa, Afrika ve Ortadoğuya yapılan ticaret için önemli bir alternatif olarak görülmektedir.

Buraya kadar olan bölümde, Çin'in komşuları ile ilgili en önemli güvenlik sorunu olarak ortaya çıkan Pasifik suyunun kontrolü ve Kuzey Çin ve Güney Çin denizindeki hükümranlığı tartışmalı adalarla ilgili olayları ve gelişmeleri inceledik. Ancak Çin'in bunun yanı sıra Hindistan'la, Güney Tibet ve Himalaya Dağlarından kaynağını alan sınır ötesi sular gibi güvenlik sorunları da vardır. Özellikle Hindistan için hayati önemi olan Brahmaputra nehrinin Çin topraklarında kalan ve Yarlung olarak adlandırılan bölümü üzerinde Çin'in nehri ters akıtmak üzere yürüttüğü çalışmalar, iki ülke arasında gerilimi artırmakta ve büyük bir güvenlik sorununu ortaya çıkarmaktadır.¹⁴

Ayrıca Çin ile Rusya arasında tarihi Sibirya topraklarının paylaşımı da (Ruslar tarafından işgal edilmiş olan toprakların geri alınması) bir güvenlik sorunu olarak görülmelidir. Bugün için son derece iyi gelişen Çin ve Rusya arasındaki ekonomik ve siyasi ilişkiler bağlamında bu potansiyel sorun küllenmiş olarak görülse de uzak gelecekte gündeme gelmesi muhtemeldir.

Şimdi son olarak Çin Halk Kurtuluş Ordusunu ve bu orduda son yıllarda yaşanan gelişmeleri inceleyelim. Bilindiği üzere Çin Halk ordusu veya Kızıl Ordu 1927

yılında kurulmuştur. Başlangıçta bir köylü ve işçi ordusu olarak kurulan bu ordu son yıllarda uygulamaya konulan reform programları ile önemli bir değişim ve modernleşme sürecinin içerisine girmiştir. Günümüzde Çin ordusu özde bir parti ordusudur ve Komünist partinin en önemli gücüdür. Çin devlet Başkanı Xi Jinping Silahlı Kuvvetlerin kontrol ve yönetiminden sorumlu olan Güvenlik Komitesinin de Başkanıdır. Xi iktidara gelir gelmez ordunun modernleştirilmesi için önemli adımlar atmıştır. Yeni hazırlanan reform programına göre öncelikle orduda uzun bir süredir var olan yolsuzluk ve rüşvetle sıkı bir mücadele programı yürürlüğe konulmuştur. Buna göre Çin Güvenlik Komitesi eski başkan yardımcısı General Guo Boxing ve İç güvenlik eski bakanı General Zhou Yongkang rüşvet alma suçundan tutuklanmışlardır. Ayrıca ordudan 60'tan fazla üst rütbeli subay aynı nedenle uzaklaştırılmıştır. Bu arada aynı kapsamda 200.000'den fazla komünist parti üyesi hakkında soruşturma başlatılmıştır. Halen ülkede, gerek sivil gerekse askeri çevrelerde son yıllarda oldukça yaygınlaşan yolsuzluklar ile ilgili mücadele son hızı ile devam etmektedir.¹⁵

Başkan Xi savunma reformu kapsamında ayrıca Ordu üzerindeki sivil kontrolün etkisini artırmak amacı ile Savunma komitesinin yapısında bazı önemli değişiklikler de gerçekleştirmiştir. Xi halen savunma komitesinin de başkanıdır. Bu komiteye başkan belirli bir süre için ve dönüşümlü olarak seçilmektedir. Xi bu başkanlık görevini kendisi için devamlı hale getirmek üzere bir çalışma başlatmıştır.

Son olarak ordunun teşkilatında yapılan değişiklik ile orduda yaklaşık 300.000 kişilik indirime gidilmiştir. Ayrıca yedi Askeri Bölge Komutanlığı olarak teşkil edilmiş olan ordu, beş Cephe Komutanlığı ve Müşterek Komutanlık (Kara, Deniz ve Hava unsurları bir arada) olarak günün modern muharebe şartlarına uygun bir şekilde yeniden teşkilatlandırılmıştır. Bu arada Ordunun Pasifik harekât alanındaki yetenek ve gücü özellikle Deniz ve Hava gücü süratle modernize edilmekte, geliştirilmektedir. Yine yapılan son teşkilat değişikliği ile Çin Halk ordusunda; Kara, Deniz, Hava, Stratejik Roket Kuvvet Komutanlıklarına ilave olarak Stratejik Destek Komutanlığı ve Lojistik Destek Komutanlığı kurulmuştur. Bu yeni komutanlıklardan Stratejik Destek Komutanlığı, uzay ve siber savaş ile elektronik savaş harekâtlarından sorumlu olan önemli bir komutanlıktır. Ayrıca yeni kurulan Lojistik Destek Komutanlığı; sıhhiye, ikmal, bakım ve finans gibi lojistik destek konularından sorumlu olacaktır. Çin ordusunun 2020 yılını hedef alan modernize programı büyük bir süratle devam etmektedir.¹⁶ Ordunun savunma bütçesi 5 Mart 2016 tarihli rakamlara göre 146 Milyar dolardır. Son yıllarda bu bütçe ortalama her yıl % 10 artırılmaktadır. Böylelikle Çin ulusal çıkarlarının daha etkin bir şekilde korunması amacıyla ile Çin ordusunun çok yakın bir gelecekte rakip konumunda bulunan modern ordular ile tamamen boy ölçüşebilecek bir seviyeye getirilmesi hedeflenmektedir.¹⁷

Özellikle Hindistan için hayati önemi olan Brahmaputra nehrinin Çin topraklarında kalan ve Yarlung olarak adlandırılan bölümü üzerinde Çin'in nehri ters akıtmak üzere yürüttüğü çalışmalar, iki ülke arasında gerilimi artırmakta ve büyük bir güvenlik sorununu ortaya çıkarmaktadır.

Çin'in 60 yıllık tecrübeye dayanan bir Uzay Çalışmaları programı vardır. 1958 yılında ilk test üssü (Kod 20) Rusya'nın desteği ile kurulmuştur. Son yıllarda özellikle 2010'dan sonra uzay çalışmalarında artan yoğunluk dikkat çekicidir. Sadece 2011-2016 yılları arasında çeşitli amaçlarla 100'den fazla roket yörüngeye oturtulmuştur. Ayrıca Eylül ve Ekim 2016'da TIATONG-2 Uzay laboratuvarı ve SHENZOU -11 Uzay mekiği uzaya atılmış ve astronotlar 30 gün uzayda kalmışlardır. Çin Xinhua Haber ajansının 27 Aralık 2016'da bildirdiği habere göre: Çin 2018'de CHANG-4 Uzay programı ile Ay'ın karanlık ve uzak yüzüne ilk yumuşak inişi yapmayı planlamaktadır. 2020'de Mars'a ilk defa Çin uzay gemisinin gönderilmesi çalışmaları devam etmektedir. Bu haberler Dünya kamuoyu ile paylaşılan haberlerdir. Çin'in uzay çalışmalarındaki gerçek durumunun belirtilen bu durumdan çok daha ileride olduğu da bir vakadır.¹⁸

Sonuç olarak bugün Çin için en öncelikli güvenlik konusunun ülkenin iç istikrarı ve Çin Komünist

Partisinin ülke üzerindeki güç ve etkinliğinin devamlılığının sağlanması olduğunu söyleyebiliriz. Buna göre Çin ordusunun birinci öncelikli görevinin de iç istikrarın korunması olduğu değerlendirilebilir. Ayrıca ülkenin ulusal birlik ve bütünlüğünün korunması ve başta Sincan ve Tibet bölgeleri olmak üzere her türlü ayrılıkçı isyan ve terörist faaliyetlerinin önlenmesi de hayati öneme sahiptir. Zira Çin hiçbir ahval ve şartta bu bölgelerin kendisinden ayrılmasını kabul edemez. Bu durum Çin için bir var olma veya yok olma meselesi olarak görülmelidir. Bu bölgelerin kaybedilmesi Çin'e indirilen en büyük darbe olur. Batıda Pasifik hareket alanında ise deniz ticaret yollarının açık bulundurulması Çin ekonomisinin gelişmesi ve özellikle ülkedeki iç barış ve istikrarın devamı için elzem ve hayatidir. Çin'in bugünkü şartlarda belirtilen hayati alanlarda her zaman her türlü tedbir almaya kararlı olması kaçınılmazdır. Ancak bunu yaparken gerilimleri kontrollü turmandırabileceği ve öncelikle diplomatik ve barışçı yolları tercih edebileceği değerlendirilmelidir.

Sonnotlar

- 1 Abraham Maslow (1908-1970): Hümanist psikoloji akımının öncülerinden ABD. li bir psikologdur. 'Bir varolma Psikolojine doğru' adlı kitaplarında insandaki ihtiyaçların bir hiyerarşik yapı izlediğini öne sürmüştür. Bu hiyerarşiye göre fiziksel temel ihtiyaçlardan sonra ikinci sırada güvenlik ve kendisini emniyette hissetme gelir.
- 2 Joseph S. Nye, *The Future of Power* (New York: Public Affairs, 2011), 8 ve 114-116.
- 3 Sun Tzu, 'The Art of War', *Art of War Blog*, 2001, <http://www.artofwar.net/suntzu/quotes>.
- 4 David Lai, *Learning From the Stones: A Go Approach to Mastering Chinas Strategic Concept, Shi* (Carlisle, PA: Army War College, Strategic Studies Institute, 2004).
- 5 Ulaş Başar Gezgın, "Klasik Çin Felsefesinde Rızanın ve Zorun İktidarı ile Liberalizm," *Çin Hakkında Her Şey*, Kasım 11, 2016, <http://www.cinhh.com/klasik-cin-felsefesinde-rizanın-ve-zorun-iktidarı-ile-liberalizm/>.
- 6 Onurcan Ülker, "İki İnsan, İki Kültür Devrimi," *Çin Hakkında Her Şey*, Ekim 06, 2016, <http://www.cinhh.com/iki-insan-iki-kultur-devrimi/>.
- 7 Mehmet Temel, "Atatürk Devrimlerinin Çin Aydınlarının Algılanışı ve XX. Yüzyılın İlk Yarısında ki Türkiye-Çin İlişkilerine Yansımaları," *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, no. 21 (2007): 105-123.
- 8 Onurcan Ülker, "Dr. Sun Yat-sen'in "Pan-Asyacılık" Söylevi," *Çin Hakkında Her Şey*, Ekim 10, 2016, <http://www.cinhh.com/dr-sun-yat-senden-pan-asyacilik>.
- 9 George Friedman and George Friedman, "5 Maps that Explain China's Strategy," *Business Insider*, Ocak 06, 2016, <http://www.businessinsider.com/5-maps-that-explain-chinas-strategy-2016-1>.
- 10 A.g.e.
- 11 Michael Spangler, "Rebalancing the Rebalance," *US Army War College Quarterly Parameters* 44, no. 2 (Yaz 2014): 11-21. https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/Issues/Summer_2014/Summer2014_v44n2_theQuarterly.pdf.
- 12 Michelle FlorCruz, "China To Engage In 'Six Inevitable Wars' Involving U.S., Japan, India And More, According To Pro-Government Chinese Newspaper," *International Business Times*, Mart 03, 2014, <http://www.ibtimes.com/china-engage-six-inevitable-wars-involving-us-japan-india-more-according-pro-government-chinese>.
- 13 Victor Vescovo, Rtd.commander, "US Navy Reserve, Deterring the Dragon from (under) Sea," *U.S. Naval Institute - Proceedings Magazine* 140/2/1,332 (Şubat 2014); <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2014-02/a2ad-new-death-knell-amphibious-operations>.
- 14 Ananth Krishnan, "China Puts First Brahmaputra Dam Into Operation," *India Today*, Kasım 23, 2014, <http://indiatoday.intoday.in/story/brahmaputra-dam-india-vs-china-zangmu-yarlung-tsangpo-zangbo-hydropower-project/1403379.html>.
- 15 Jacqueline N. Deal, "Prospects for Peace: The View from Beijing," *Parameters*, Haziran 22, 2016, <https://www.questia.com/library/journal/1G1-467335735/prospects-for-peace-the-view-from-beijing>.
- 16 Elsa Kania and John Costello, "China's Quest for Informatization Drives PLA Reforms," *The Diplomat*, Mart 04, 2017, <http://thediplomat.com/2017/03/chinas-quest-for-informatization-drives-pla-reforms/>.
- 17 Michael S. Chase and Jeffrey Engstrom, "China's Military Reforms An Optimistic Take," *Joint Force Quarterly*, no. 83 (2016): 49-52.
- 18 "What's Driving China's Race to Build A Space Station?" *China Power Project*, Ağustos 09, 2017, <https://chinapower.csis.org/chinese-space-station/>.